Zařízena čítárna, studovna a úřední místnost spolku v budově právnické fakulty, spolupracováno na reorganisaci studentstva, na řešení otázek sociálních, organisováno vydávání lithografií, založen kroužek přátel angličiny, sportovců, šachistů — zkrátka, máme před sebou program, díl a vzor — pražský Všehrd.

Literatura.

Dvě knížky o republice vyšly v „Občanské knihovně“ (čís 1. a 2.). Autor, profesor brněnské university dr. Bohumil Baxa, pojednává v nich pod tituly „Republika“ a „Formy republiky“ o základních pojmech a druzích republik způsobem velmi populárním, jak toho vyžaduje určení sbírky, v níž vyšly. Leckde vadí při četbě neurčitost výrazu, patrný spěch v práci a konečně i neujasněné stanovisko spisovatelovo, jenž se nerozhoduje pro žádný typ republiky a ponechává rozhodnutí nedobře informovanému čtenáři. Hlavně z tohoto důvodu bohužel jest to proti knize téhož autora „Stát“ (Pr., Vilímek, „Za vzděl.“, sv. 95., 12⁰, str. 48, Kč. —.60) — krok nazpět. Tato knížka, třeba o republice pojednává úžeji než nynější dvě brožurky, podává populárním slohem mnohem více. Ani genese našeho státu není v knížce „Republika“ blíže objasněna. Budiž při té příležitosti upozorněno na dílko univ. profesora z Krakova Rostworowského „Jak v naší době vzniká stát?“ (Sborník „Paprsky“, čís. 1., 12⁰, str. 16, vyd. Bunata, Bojkovice, Morava, poštou 30 hal.), v němž Rostworowski znamenitě a přece stručně probral historický vývoj jednotlivých útvarů státních a takřka věštecky již roku 1917 naznačil budoucí vývoj československého státu. Ča.

Mezinárodní styky králů českých v příčině Slezska. Podle přednášky v Právnické jednotě napsal dr. M. Stieber. Zvláštní otisk z časopisu „Právník“, roč. LVIII., seš. 12., str. 13, 8⁰. Mezinárodní styky králů českých v příčině Slezska jsou dvojího druhu. Jednak ty, jež králové čeští měli se souverenními knížaty polskými, jednak ony, v něž vcházeli králové čeští, páni Slezska, s panovníky jiných zemí. První byly až do králů Jana Lucemburského a Karla IV., kteří uvedli Slezsko pod své panství. Od té doby vcházejí panovníci čeští ve styky s panovníky cizích států, hlavně polskými. Hlavním předmětem smluv česko-polských byla úprava hranic, otázka pravomoci soudní nad provinilci za hranice uprchnuvší atd. I s jinými panovníky králové čeští uzavírali mezinárodní smlouvy o Slezsku, jako s markrabstvím braniborským, s králem uherským Matiášem. — Hlavní důraz celé práce jest položen na druhou kapitolu, kde Stieber vylíčuje mezinárodní poměr Slezska za válek s pruským králem Friedrichem II. Vypisuje, na čem se zakládaly nároky Friedricha II. na Slezsko a hlavní ustanovení mírových smluv po válkách prusko-rakouských s králem pruským uzavřených. Zmiňuje se o vědeckém boji, který byl sveden se

strany pruské i rakouské a jehož předmětem bylo jednání Friedrichovo jednak hájiti, jednak odsouditi jakožto bezprávné. — Práce ku svému prospěchu není psána na široké základně dějinné, omezuje se pouze na fakta s charakteristikou v nadpisu označenou. Nutno však vytknouti, že není ve všem úplná. Tak na př.: Jest přece známo, že za Jiřího z Poděbrad Osvětimsko a Zátorsko bylo postoupeno králi polskému. Spisovatel toho však neuvádí, ačkoliv není podstata onoho českopolského styku menší důležitosti, než uzavření přátelství mezi Jiřím Poděbradským a králem polským. Jinak jsou data přesně opřena o prameny. Svým významem sahá práce daleko, obzvláště když víme, že jest to jedna ze statí, které posuzují mezinárodní styky naše s hlediska historického. k. l.

Dr. Jean Herben: Le premier président de la république Tchéco-Slovaque T. G. Masaryk. Traduit par le prof. Eugène Bestaux. — Prague 1919. — Edité par le Comité de Propagande du Bureau des Etrangers. „Les grands Tchéco-Slovaques I." — Stran 16 a uměl. podobizna. — 8°. — V řadě spisů, jednajících o našem presidentovi, zaujímají přední místo práce Dra Jana Herbena. Důvěrný přítel presidentův, dávný průkopník jeho myšlének a před válkou i spolubojovník v českém životě politickém podává nám věrný obraz prvního presidenta naší republiky i jeho životopis. Francouzský překlad z péra prof. Eug. Bestaux, vydaný péčí Propagačního odboru Cizinecké kanceláře, bude jistě cizinou uvítán. V úvodě líčí spisovatel život Masarykův. Vzpomíná útrap mladistvého kandidáta učitelství, který přichází do zámečnické a kovářské dílny, znovu vrací se k studiu, aby z velmi skrovných — namnoze vlastní prací získaných — prostředků, osvojil si vzdělání, jehož dojití, zdařilo se jen málo mužům světa. Ukazuje na útrapy a ničemná osočování, jež zažíti bylo presidentu od vlastních krajanů. Ale nepochopení, s nímž setkávala se jeho činnost jej nezkrušilo, naopak tím intensivněji pracoval, aby přesvědčil svoje okolí o upřímnosti a pravdovosti svého nitra. Autor vzpomíná těchto osudů, aby osvětlil celý Masarykův vývoj, nikoli aby roztíral zacelené rány. Na nejednom místě dává mluviti samému presidentu a cituje jeho vývody hlavně z České otázky a ze Sociální otázky. V textu podán je i stručný přehled hlavních Masarykových spisů do r. 1900. Brožura, která již svou vkusnou vnější úpravou pěkně působí, je vyzdobena uměleckým portrétem presidentovým. Poznámky, spisku připojené, osvětlí cizincům v mnohém směru náš předválečný život.

Šejhar.

Dr. Rudolf Koss: Das Wesen des ältesten deutschen Adels und die Lehre von der Urdemokratie. — Praha 1919 Calve — 8°. — V nedlouhé době dr. Koss vydává druhou knihu. Autor zkoumá původ nejstarší šlechty germánské a dospívá k závěru: „Původně nebylo žádné jiné šlechty, než šlechty panujících rodů. Šlechta a náčelníci rodoví („Kleinkönigtum") jest v nejstarší době totéž. Náčelníci rodoví representují šlechtu." Probírá postup, jakým se dála centralisace jednotlivých území pokořením vévod kmenových, kteří klesli na pouhé rody šlechtické. V nejstarší době nebylo demokracie, nýbrž nejstarší

státní zřízení germánské lze charakterisovati jako zřízení aristokratické. Autor sleduje pak vývoj šlechty úřednické a její převahu nad šlechtou rodovou. — Kniha tato má velkou přednost před jinými knihami, psanými německými učenci. Neomezuje se pouze na líčení historického vývoje v Německu, nýbrž dotýká se i analogií u jiných národů slovanských v zemích českých, polských. Také v zemích českých vývoj šlechty byl analogický. Nejstarší šlechta jest rodová. V ní mají důležitost i pokořené rody kmenových náčelníků. Dr. Koss odmítá tu (str. 31., pozn. 2.) theorii Bachmanovu, jakoby všechny knížecí rody jednotlivých kmenů byly vyhubeny. Bylo-li přihlédnuto k vývoji šlechty u jednotlivých slovanských národů, měl autor zmíniti se aspoň v poznámce o vývoji šlechty r u s k é, kterážto otázka je nejen sporná, nýbrž ovšem i velmi zajímavá. Dílo, psané jasným slohem, právě v dnešní době velké vlny demokratismu zajímalo by i ty, kteří prchají před poučením, plynoucím z historického vývoje. Rr.

Dr. E. Chalupný: Soudní spory a reforma soudního řízení v republice československé. — 1919. 8°. Studie z oboru positivního práva od advokáta Dra. Chalupného — to zní poněkud nezvykle. Shledáváme však, že autor i zde zůstal věren své zásadě pronésti otevřeně svůj názor, třeba se odchyloval od běžných názorů sebe více. Autor vychází ze správného zajisté poznatku, že dřívější generace posuzovala c. ř. s. tak, že jej srovnávala se starým soudním řádem, při čemž ovšem přednosti onoho byly nesporné. Nynější mladší generace, jež starého soudního řádu namnoze nezná, aspoň ne z praxe, musí posuzovati c. ř. s. jedině z toho hlediska, zda vyhovuje dosud potřebám dneška, ne zda jest lepší než starší zákon. Autor pronáší pak mnoho vážných výtek nynějšímu soudnímu řádu. Dnešní rozdělení věcné příslušnosti pokládá za plutokratické, jelikož největší péče věnována sporům o velké obnosy, ostatní pak odbyty macešsky. Dovozuje na příkladech, že není vlastně bagatelek, a že jest nesprávno dávati určení věcné příslušnosti do rukou žalobce oceněním předmětu sporu. Obrací se též proti soudnictví sborovému, pokládaje za nejsprávnější rozhodování sporů soudcem jednotlivým. Ideálem soudcova tvoření je souzení individuální, nikoli soudnictví sborové. Úkony soudcovy jsou úkony duševními, individuálně psychologickými, jež nepřipouštějí sečítání.

Správně požaduje důsledně již zachování zásady ústnosti, v důsledku toho i odstranění prvého roku a odpovědi na žalobu u soudů sborových, a plné proniknutí ústnosti do řízení odvolávacího, kde mají býti po př. i opakovány veškeré důkazy. Protokoly mají býti pouze pomůckou, ne základem pro rozhodování instancí vyšších. Mají býti odstraněny nynější soudy odvolací, předem přesně stanovené, a soudcové, kteří by rozhodovali o odvolání, mají se určovati losem. Třetí instance měla by se omeziti na vydávání závazných formulí pro zvlášť složité neb nové případy, po způsobu římského procesu.

Účinky kontumace mají býti obmezeny na případy, kdy strana úmyslně se nedostaví k soudu, uznávajíc nárok druhé strany, nemají se však vztahovati na případy neúmyslného obmeškání.

Kniha jest velice zajímavá, obsahuje mnoho případů z praxe, poukazuje na věci, o nichž se sice všeobecně ví, avšak zpravidla se o nich nepíše, a neměla by zvlášť nyní, kdy se jedná o reformu c. ř. s. zapadnouti bez povšimnutí. En.

Emanuel Voska: Americká demokracie. — „Občanská knihovna" sv. 2. — Praha — 1919 — Min. škol. a nár. osv. — 16⁰ — stran 22. — Jedním dechem jest psáno toto nadšené credo amerického demokrata, jemuž demokratické idee, jak sám praví, jsou evangeliem. Vykládá zásady amerického života, principy demokratismu, jak je stanovil Jefferson ve svém prohlášení r. 1776, a ze všeho dýchá veliké nadšení pro pravou, čistou demokracii bez předsudků, demokracii práce a sebeobětování. I soudcům věnoval kapitolu: soudce hospodářsky neodvislý, zabezpečený, má míti porozumění pro lidské strasti a pro slabá individua. Cenné rady a návod k provádění projevují praktického Američana. A resumé pro nás? — Převychovat se! Ča.

„Naše kniha". — Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Redaktor Bohuslav Foit. — Nový časopis pro knihovnictví, takto v řadě již čtvrtý („Knihomil", „Kniha", „Knihy a knihovny") má pro nás velký význam proto, že má periodicky registrovati novou literaturu. Činí tak v prvním čísle, přinášeje bibliografii nově vyšlých děl za prosinec a leden velmi pečlivě. Údaje jeho jsou značně přesnější než u ostatních knihopisných časopisů. Třídí se metodicky podle oborů, v nichž pak opisy titulů řadí abecedně podle autorů. Oddíl „Vědy právní a státní. — Politika" zaujímá v tomto čísle jeden sloupec a literatura tu uvedená, přihlédneme-li k oddílu „Sociologie", „Obchod a průmysl", „Hospodářství" jest skoro úplná. Známé odborné vedení a velmi lidová cena (ročně za 10 čísel Kč. 4.—) dávají záruku, že časopis se udrží a mnoho nám prospěje. Ča.

Dr. Jan Herben: Duch demokracie. I. Část historická. — „Občaská knihovna" 5. — Praha — min. škol. a nár. osvěty. 12⁰ — str. 21. — Kč. 1.—. — Ve třech drobných kapitolách, svými nadpisy dobře vystihujícími obsah drobné knížky („Hus a reformace, Amerika a Rousseau, Význam francouzské revoluce") autor hledá počátky demokratického hnutí a opraviv stále v cizině opakované tvrzení, že počátky t. zv. lidských práv spadají v reformaci, poukazuje na husitské hnutí. Od Čech obrací dr. Herben pozornost k cizině na „Utopii" Tomáše Mora a konečně na učení Rousseovo. Ale tak jako žádného velkého ducha nelze chápati ojediněle, Husa nelze pochopiti bez husitství, tak ani J. J. Rousseaua. Proto kreslí stručnými tahy dobu před Velkou Revolucí a dospívá k zodpovědění hlavní otázky, kterého původu jest demokratické hnutí. Ji řeší ve prospěch Anglosasů. Autor praví, že Rousseau neměl vlivu na politiku Anglie a Ameriky, jeho idee působily v těchto zemích jedině na umělecké tvoření. Jest to snad až příliš tvrdý rozsudek ve sporu, a nutno přiznati, že ne zcela správný. Demokracie francouzská má historický základ, kdežto americká není „zatížená" (jak praví autor) historickou tradicí .Ona jest více ideová, tato praktická. Tím liší se teorie francouzského práva, že „jednotlivec

vzdává se všech svých práv ve prospěch společnosti a společnost mu na základě společenské smlouvy určitá práva vrací", od teorie americké, podle níž každé individuum přináší si na tento svět zrozením jistá nezadatelná a přirozená práva. Jest třeba si uvědomiti, že oba druhy demokracií měly cíl totožný, totiž „rovnost a svobodu všech" a proto když Amerika a Francie se poznaly, tyto dva směry splynuly v jeden, ač dodnes jsou znatelny rozdíly.

V ten způsob budiž opraveno Herbenovo mínění, abychom nespravedlivě nesoudili o francouzské demokracii. A touha po sebeurčení, vyřčená Wilsonovým heslem, vedla již před tím Francii k osvobození Alsaska a Lotrinska, nikoliv mstivá revanche.

Ještě něco nutno poznamenat: autor velmi často zdůrazňuje jako pohnutku demokratického hnutí moment náboženský a vyzdvihuje zásluhy protestantismu. Činí tak neprávem. Demokracie má základy historické, vzpomeňme jen dějin řeckých, římských i našich domácích, a pokud husitství jest blízké reformaci, bylo by třeba psáti novou kapitolu, jež by pro tuto nedopadla asi příznivě. Ča.

La Haute Silésie Prussienne et l'Etat Tchèque par Jean Kapras. Prague 1919. Publié par le Bureau officiell des étrangers tchécoslovaque. Imprimerie Dr. E. Grégr et Fils, — Prague. — Stran 16 — 8° — Československá cizinecká kancelář v Praze vydala již řadu publikací, určených k informaci ciziny, které i nás mohou, hlavně se stanoviska právní historie, v mnohém zajímati. K nim patří též francouzská brožura prof. Kaprasa o Horním Slezsku. Autor v úvodě ukazuje, že český živel v okolí Bílska a Opavy sahá daleko za hranice Pruského Slezska, že Češi v hojném počtu obývají zde území, které od věků náleželo českému státu. První část — (Les droits d'Etat de la Haute Silésie eu rapport à l'Etat Tchèque) — je věnována poměru Horního Slezska k českému státu. V ní jedná autor především o Opavsku, které náleželo původně k Moravě, od níž teprve v XIII. a XIV. stol. odděluje, zůstávajíc přirozeně i dále součástí České koruny. Dále líčí osudy Opolska a Ratibořska a končí historickou část uloupením Slezska od koruny české r. 1742. V druhé části — (Développement historique de la situation des langues eu Haute Silésie prussienne) — všímá si jazykové a národnostní otázky v Horním Slezsku. Statistickými daty a historickými fakty opodstatňuje naše nároky. Vzpomíná českých spisovatelů, kteří ještě v XVII. stol. čile pěstovali spisovnou češtinu. Ani po válce třicetileté nedosáhla germanisace valných úspěchů. Teprve rok 1742 umožnil Němcům rázem dávná jejich přání. Již po 14 letech, r. 1756 nařízeno, že učitel musí znáti němčinu. Škola stala se i zde germanisačním prostředkem. Učitel zakazuje dětem mluviti česky i mimo školu a za germanisační svoji činnost dostává zvláštní odměny. Přesto však počet „Moravců" dle uvedených statistických čísel přesahuje hodně 60.000 duší. I církev slouží účelům germanisačním. Tytéž cíle sleduje „Ostmarkverein", těšící se zvláštní státní podpoře. V závěru spisovatel žádá jménem českého národa vrácení Horního Slezska, jako odčinění starých křivd

a bezpráví. — Spisek při své stručnosti podává nám lecos zajímavého. Zvláště dnes má nejen pro cizinu, ale i pro nás nemalý význam.

Šejhar.

Ladislav J. Živný: Veřejné knihovny, jejich vývoj a správa. — Smichov. — Stan. Minařík. — 1919. — m. 8°. — 121 str. — Kč. 12. — Známý odborník a propagátor na poli knihovnickém a knihopisném podává příručku pro knihovníky na širším podkladě než bývá obvyklý: neboť vysvětluje vždy historický vývoj a všímá si ciziny. Pro nás má tato knížka zvláště význam, pokud vykládá katalogisaci a bibliografisaci děl z oboru věd právních a státních. K podrobnému rozboru po této stránce se ještě vrátíme, jakmile vyjde oznámená kniha o katalogisaci od téhož autora. Dále jest ji možno co nejvřeleji doporučiti právníkům, kteří zajímají se o správu knihoven (jmenovitě spolkových, politických) a rovněž i studujícím kolegům, kteří podnikají drobnou, ale velmi důležitou práci osvětovou na venkově. Knížka jest pečlivě vypravena.

Ča.

Univ. prof. JUDr. Jan Kapras: **Český stát v historickém vývoji a v dnešní podobě dle ustanovení kongresu pařížského** — Praha, 1920 — 16° — str. 72. Stručně a přehledně probírá prof. Kapras historický vývoj českého státu. Tato forma jest velkou předností knížky, která jest určena pro širší veřejnost. K jednotlivým vývojovým periodám přiloženy jsou mapy (Říše Břetislavova, Říše Přemysla II., Václava II., Lucemburská říše a Český stát ve XIV.—XIX. stol.). Mapy tyto vyznačují se nejen svou názorností, nýbrž také tím, že prof. Kapras jimi činí přípravy pro vydání historického atlasu našeho státu. Snaha tato jest velmi důležitá, když si připomeneme, že kromě map prof. Kaprasa (vyd. 2. 1919) máme jen starší mapy Kalouskovy a několik pokusů Milbaurových (v Ottově slovníku). V III. části knížky líčí prof. Kapras náš boj o rekonstrukci našeho státu od politických bojů v „Rakousku" až po mírovou konferenci. K líčení pojí se druhá knížka prof. Kaprasa: **Historický základ dnešního československého státu dle mírových smluv.** Přednáška, konaná dne 22. ledna 1920 ve Státovědecké společnosti — 16° — Zvláštní otisk z čas. „Národ". — str. 16. — Prof. Kapras jako účastník kongresu pařížského probírá tu naše požadavky a upozorňuje na to, co nám bylo dáno a co nám bylo odepřeno v náš neprospěch. Poutavě líčí rozřešení hranic proti Německu, Rakousku, Uhrám, otázku slezskou, lužickou a bolestnou otázku těšínskou. Končí důležitým projevem „nespoléhati příliš na jiné, nýbrž opříti se se sám o sebe," což musí být naším heslem příští politiky. — A ještě jednu přednost má knížka. Prof. Kapras registruje tu, způsobem jemu vlastním, literaturu k jednotlivým otázkám.

Rr.